

MUZIEK UIT DE GOUDEN EEUW

CONSTANTIJN HUYGENS EN GERBRAND ADRIAENSZ. BREDERO

CAMERATA TRAJECTINA

Voorzijde: Portret van Constantijn Huygens en zijn 'Sterre' Suzanna van Baerle
 door Jacob van Campen
 (reproduktie met vriendelijke toestemming van het Mauritshuis te Den Haag)

MUZIEK UIT DE GOUDEN EEUW
CONSTANTIJN HUYGENS
GERBRAND ADRIAENSZ. BREDERO

CAMERATA TRAJECTINA

SASKIA COOLEN, blokfluit en viola da gamba

ERIK BEIJER, viola da gamba (nrs 17-24)

LOUIS PETER GRIJP, theorbe, luit en citer
met

BARBARA BORDEN, sopraan (nrs 1,3,5,7,12)

MATTHY SOETHOUDT, sopraan (nrs 18,20,21,23,24)

NICO VAN DER MEEL, tenor (nrs 2,6,9,10,11,13,14)

SJABBE VAN SELFHOUT, tenor (nrs 17,22,24)

PIETER DIRKSEN, clavecimbel (nrs 2,9)

Deze productie werd mede mogelijk gemaakt door de Vereniging voor
Nederlandse Muziekgeschiedenis en het Prins Bernhard Fonds

MUZIEK UIT DE GOUDEN EEUW

De 17e eeuw is Nederlands Gouden Eeuw geweest. Deze periode van economische voorspoed, waarin Amsterdam een wereldcentrum voor de handel werd, volgde op het uitroepen van de onafhankelijkheid (1581) tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Hierin ontworstelden de Noordelijke Nederlanden zich aan de heerschappij van het machtige Spanje. Tijdens dit *Wirtschaftswunder* bloeiden ook de kunsten op. De Nederlandse cultuur van de Gouden Eeuw was in essentie een burgercultuur, waarin niet alle kunsten gelijkijk konden gedijen. De Hollanders waren dol op schilderijen en dat gegeven, samen met de gespreide welvaart, is de basis geweest voor de bloei van de schilderkunst, die zich een blijvende plaats verwierf in de internationale kunstgeschiedenis. Een kunstvorm die evenzeer bloeide was de literatuur. De literaire equivalenten van Rembrandt, Hals, Steen en Vermeer heetten Vondel, Hooft, Huygens en Bredero. Internationaal hebben hun werken weinig weerklink gevonden - alleen in Duitsland werd de Hollandse literatuur met bewondering gevolgd -, maar in Nederland vertegenwoordigen ze nog steeds een hoogtepunt in de literatuurgeschiedenis.

In tegenstelling tot de schilderkunst en de literatuur bevond de muziek zich in de eerste helft van de 17e eeuw in een minder florissante positie. Niet dat de Hollanders niet van muziek of van zingen hielden: hun schilderijen getuigen van het tegendeel. Talloze malen zien we ze afgebeeld, zich vermakend met

luit, cither, virginaal, gamba, viool en zang. Dit weerspiegelt echter een muzikale leken-cultuur. Van een professionele muzikale infrastructuur was nauwelijks sprake. Holland kende geen prachtlievend hof en de andere traditionele maecenas van de muziek, de kerk, was in handen van de Calvinisten. Deze godsdienst stond toentertijd officieel geen muziek toe tijdens de kerkdiensten, alleen onbegeleide gemeentezang. Er waren dus nauwelijks hof- en kerkmusici. Een muzikale dienstbetrekking hadden alleen de stadspeellieden, stadsorganisten en -beiaardiers. Verder kon een musicus zich vrij vestigen als muziekleraar of als speelman, om bruiloften en partijen op te luisteren. Geen ideaal klimaat voor een vooruitstrevende muziekcultuur! Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621), organist van de Oude Kerk te Amsterdam, is de uitzondering die deze regel bevestigt. Andere componisten van werkelijk internationaal formaat heeft Nederland in de eerste helft van de 17e eeuw niet voortgebracht. Dat neemt niet weg dat zich in de marge van de muziekgeschiedenis talrijke interessante zaken afspeelden. Joachim van den Hove en Nicolaes Vallet publiceerden muziek voor de luit, Anthoni van Noort voor orgel en Jacob van Eyck voor blokfluit. Cornelis Schuyt, Cornelis Tymensz. Padbruë, Joan Albert Ban en anderen experimenteerden met composities op Nederlandse tekst. En belangrijker, in Nederland bloeide een liedcultuur die internationaal zijn gelijke niet kende.

Dat niettegenstaande de Nederlandse muziek in de Gouden Eeuw internationaal nauwelijks

meetelde, is een analyse die op de goedkeuring zou hebben kunnen rekenen van niemand minder dan Constantijn Huygens (1596-1687). Deze veelzijdig begaafde stadhouderlijke secretaris, die in zijn vrije tijd componeerde en dichtte, leefde in een muzikale barbarij, zoals hij meer dan eens tegen buitenlandse vrienden grapte. In dit land zou hij de enige componist zijn, een koning Eenooig in het land der Blinden.

Huygens had enig recht van spreken. Ten eerste had hij een scherp oordeel over cultuur in het algemeen. Hij was bijvoorbeeld een der eersten die het talent van Rembrandt naar waarde wist te schatten. En in de muziek was hij volledig thuis. Als jongetje van zes speelde hij reeds mee in het collegium musicum onder leiding van Jan Pieterszoon Sweelinck. Later herinnert hij zich een incident:

"Men was vol bewondering voor mij, omdat ik die middag al vele uren lang foutloos had gespeeld, terwijl de anderen fout na fout maakten. Misschien kwam het daardoor dat ik, ietwat overmoedig geworden, mijn ogen even van de muziek opsloeg en toen de regel kwijt-raakte. Door schaamte raakte ik zo in de war, dat elke poging er weer in te komen mislukte. Ik herinner mij nog heel precies hoezeer mijn kinderlijke eerzucht hierdoor geraakt werd en ik in een bitter en ontroostbaar wenen uitbarstte. Niets kon mij kalmeren en ertoe brengen de gamba weer ter hand te nemen."

Huygens bespeelde maar liefst vijf instrumenten - behalve viola da gamba de luit, theorbe, clavecimbel en later ook gitaar - en was een vruchtbaar componist. Volgens eigen zeggen heeft hij in zijn lange leven meer dan 800

composities geschreven! Daarnaast onderhield hij contacten met talrijke musici in het buitenland. Hij correspondeerde met onder andere Nicholas Lanier, Henry Dumont, Johann Jakob Froberger, Antoine Boësset, Dufaut, Thomas Gobert, Angelo Michel Bartolotti, Nicholas Hotman, Jacques Champin de Chambonnières, Giovanni Paolo Foscarini, Jacques Gaultier en Luigi Rossi. Soms stuurde hij zo'n musicus een compositie van zichzelf met de uitnodiging deze te become-tariëren en in ruil eigen composities te zenden. De meeste van de genoemde componisten schreven in een verfijnde barokstijl, die blijkbaar Huygens' voorkeur genoot. Dit verklaart zijn opmerkingen over de muzikale barbarij in Holland: de muzikale voortbreng-selen van zijn landgenoten telden voor zijn internationale contacten niet mee, gezien de ouderwetse stijl waarin ze geschreven waren. Men vergelijke Huygens' muzikale voorkeuren met de typische speelmansmuziek van de blinde Haagse organist Pieter de Vooys, die Huygens in het clavecimbel- en orgelspel had onderricht, of van de eveneens blinde Utrechtse blokfluitspeler en beiaardier Jacob van Eyck, een verre verwant van Huygens, die zijn tegenwoordig zo geliefde blokfluit-boek, *Der Fluyten Lusthof* (1649), aan hem opdroeg.

Het enige substantiële gedeelte van Huygens' meer dan 800 composities dat bewaard is gebleven, zijn de *Pathodia sacra et profana*, uitgegeven in 1647 bij de Parijse uitgever Robert Ballard. De auteur verschool zich achter pseudoniemen als 'Occupatus' ('een

*Camerata Trajectina tijdens het Huygens-project
op Hofwijk, Huygens' buitenplaats in Voorburg
met v.l.n.r. Louis Grijp, Pieter Dirksen, Saskia Coolen,
Barbara Borden en Nico van der Meel*

drukbezet man') en 'Constanter'. Als heer van stand die zich een ridderstitel had gekocht, zou het ongepast zijn geweest composities onder eigen naam te publiceren: daarmee zou hij zich tot het niveau van een beroepsmusicus hebben verlaagd. Niet dat Huygens niet trots was op zijn boek: hij stuurde veel van zijn relaties een presentexemplaar, tot aan de koningin van Zweden toe. De *Pathodia* geven zeker reden voor enige trots. Verscheidene componisten spraken er hun waardering voor uit, onder hen de bezorger van de uitgave, Thomas Gobert. "*Uw psalmen zijn prachtig*", schreef hij Huygens, "*mits goed uitgevoerd*". De psalmen vormen inderdaad het belangrijkste deel van de *Pathodia*. Het zijn barokke composities, waarin veelvuldig een beroep wordt gedaan op de muzikale retoriek, zowel qua compositie als qua uitvoering. Het is opvallend dat Huygens, een gelovig calvinist, de Latijnse psalmteksten uit de Vulgata koos en niet de Franse of Nederlandse berijmingen van Marot, Datheen, Marnix of anderen. Blijkbaar waren deze voor Huygens te zeer verbonden met de gemeentezang in de gereformeerde kerken, die hem een muzikale gruwel was.

De *Pathodia* bevatten behalve Latijnse psalmen in monodische stijl ook Italiaanse madrigalen op tekst van Marino en Franse airs de cour, vermoedelijk op eigen teksten. Huygens schreef de *Pathodia* oorspronkelijk als luitliederen, met een uitgeschreven luitpartij (of eigenlijk theorbepartij) in tabulatuur. De uitgever gaf echter de voorkeur aan een continuoversie; het luitlied was in 1647 een aflopende zaak, hij had er nog stapels van op

de plank liggen. Huygens lijkt hierover niet erg enthousiast te zijn geweest. De reeds genoemde Gobert verzorgde de continuobewerking, de eerste die in Frankrijk in druk is verschenen.

De overgrote meerderheid van Huygens' composities moet hebben bestaan uit instrumentale composities voor luit, theorbe-, gamba- en gitaarsolo, alsmede enkele trio's. Het enige dat hiervan is bewaard gebleven is een allemande voor viola da gamba, een polyfone compositie in de Engelse lyra-stijl. Tenslotte is er nog een vroege air de cour, '*Te voila donc, bel oeil*', compleet met een uitgeschreven luitpartij.

Huygens had niet alleen weinig op met de composities van zijn landgenoten, ook in hun zangcultuur lijkt hij weinig te hebben gezien. De merkwaaardige combinatie van een zwakke muzikale en een sterke literaire produktie lijkt te hebben geresulteerd in een grote belangstelling van de zijde van dichters voor het liedgenre. Alle grote dichters van de 17e eeuw, Vondel, Hooft, Bredero, Cats, Stalpart, Revijs en anderen, hebben liederen geschreven. Dit waren steeds contrafacten, dat wil zeggen, liedteksten op bestaande melodieën. De Nederlanden hadden hierin een grote traditie, die teruggaat tot in de Middeleeuwen. Bovendien waren er in de 17e eeuw geen vooruitstrevende componisten die liedmelodieën componeerden, vergelijkbaar met Engelsen als Dowland, Morley en Champion, Fransen als Boësset en Guéron, en Duitsers als Nauwach en Albert. De Nederlandse air is het produkt van dichters die eigentijdse melodie-

en uit het buitenland gebruikten, vooral uit Frankrijk en Engeland en in mindere mate uit Italië.

Constantijn Huygens was eigenlijk de enige Nederlandse dichter van naam die *niet* graag liedteksten schreef. Van een muzikale aristocraat kan men ook niet verwachten dat hij veel sympathie koesterde voor een genre dat door de gehele bevolking, van laag tot hoog, beoefend werd. Toch schreef hij twee prachtige liedteksten, typerend voor de huiselijke kring, namelijk voor zijn verloofde en latere echtgenote, Suzanna van Baerle. De mooie en geestige Suzanna was een felbegeerde partij en Huygens had zich veel inspanning moeten getroosten haar ja-woord te verkrijgen. Toen dat eenmaal gelukt was, schreef hij een juichend lied voor zijn 'Sterre', zoals hij haar noemde. Hoe Suzanna er uitzag, weten we pas sinds kort, na de ontdekking van het op de voorzijde van deze CD gereproduceerde schilderij, vermoedelijk van Jacob van Campen, waarop het echtpaar Huygens is afgebeeld. Samen houden ze een muziekblad vast, een continuopartij: het fundament van de muziek, hier ongetwijfeld symbool van een harmonisch huwelijk.

Een van de dichters die wel veel liederen schreven, was Gerbrand Adriaenzoon Bredero (1585-1618). Een grotere tegenstelling met Constantijn Huygens is nauwelijks mogelijk. Huygens, de Haagse aristocraat die zes talen spreekt en met de groten der aarden verkeert, Bredero, de Amsterdamse volksjongen zonder klassieke opleiding, die maatschappelijk nooit zijn draai heeft gevonden. Zijn van Huygens'

leven talloze bijzonderheden bekend dankzij dagboeken en duizenden bewaard gebleven brieven, bij Bredero ontbreken soms essentiële gegevens. Zijn vader was schoenmaker en Gerbrand heeft zijn gehele leven als vrijgezel thuisgewoond. Van beroep moet hij kunstschilder zijn geweest, maar er is nooit een schilderij van zijn hand teruggevonden. Bredero was een typische verteenwoordiger van de burgerij. Hij was lid van de rederijkerskamer De Eglentier en van de Amsterdamse schutterij. Hij was er trots op het in dit laatste gezelschap tot vaandrig te hebben gebracht. Zijn levenseinde is al even authentiek-Hollands: tijdens een sledetocht van Haarlem naar Amsterdam zakte hij door het ijs en overleed aan de gevolgen daarvan.

Bredero's posthume *Boertigh, Amoreus, en Aendachtigh Groot Lied-Boeck* (1622) is een van de grootste liedbundels van de Gouden Eeuw. De boertige liederen waren Bredero's specialiteit. Hier introduceerde hij een nieuwheid die veel navolging zou krijgen: de liederen zijn geschreven in het Waterlandse dialect, dat is de tongval van de streek rond Amsterdam en van de Amsterdamse bevolking zelf. Dit heeft een bijzondere bedoeling, verklaart de dichter in de Voorrede van zijn liedboek. Op deze manier wil hij de liedjes zo realistisch mogelijk maken. Als schilder houdt hij zich aan de wijsheid: "*Het zijn de beste Schilders die 't leven naast komen*". De boeren en volksfiguren die in zijn boertige liederen bezongen worden, spreken dus hun eigen taal. Een aantal eigenaardigheden van het dialect heeft Bredero fonetisch genoteerd, zoals de

-ie- voor -ee- (bijvoorbeeld 'iens' in plaats van 'eens'), de -ng voor -n, bijvoorbeeld 'Frangs' in plaats van 'Frans' en het participium zonder g, bijvoorbeeld 'e kliedt' en 'eschrangst' in plaats van 'gekleed' en 'geschranst'. Maar niet alle dialectische kenmerken konden in letters worden uitgedrukt, aldus de auteur. Blijkbaar was het de bedoeling dat de hele tekst in dialect werd voorgedragen, en inderdaad ontstaat dan pas het komische effect waar de dichter op uit was. Bij deze opname is een dialect uit de buurt van Amsterdam als leidraad genomen, waarin veel van Bredero's aanwijzingen nog herkenbaar zijn: het Volendams!

In de boertige liederen steekt de burger Bredero de draak met allerlei eigenaardigheden uit het boerenleven: de feesten, die steevast ontaarden in vechtpartijen, vrijages waarbij de eer van de boerendochters voortijdig verloren gaat, vrijages tussen jong en oud, meisjes die kiftten om een man, goedbedoelde maar slecht vallende huwelijksadviezen van ouders en tantes. In feite zijn het steeds kleine tafereeltjes, vaak in dialoogvorm: miniatuurkluchten. Bredero's andere specialiteit was niet voor niets de klucht. Zijn *Moortje* en *Spaanschen Brabander* zijn meesterlijke afbeeldingen van het Amsterdamse volksleven in de vroege Gouden Eeuw.

Ondanks het onderwerp zou het verkeerd zijn Bredero's boertige liederen volksliederen te noemen. Het zijn juist uitingen van de afstand tussen de burgerij en het lagere volk, in het bijzonder de boerenbevolking. Ook de amoureuze liederen kunnen nauwelijks als volks-

poëzie worden bestempeld. Ze zijn geschreven in beschaafd Nederlands. Sommige zijn nog in de ouderwetse rederijkerstrant, met veel rijmen en een prinsestrofe aan het slot; andere ademen een modieuze sfeer waarin de Amsterdamse jeugd blijkbaar behagen schiep, waarin plaats was voor klassieke mythologie en waarin we de renaissanceistische trant van Pieter Cornelisz Hooft horen doorklinken. In deze liederen zien we Bredero als de eeuwig verliefde jongeman, die er niet in slaagt een vaste relatie aan te gaan. Beroemd is zijn liedje waarin hij 's nachts door de stad zwert terwijl hij weet dat zijn geliefde ligt te slapen: altijd op zoek naar het onbereikbare. In een ander lied vertelt hij van vier liefdes, die allemaal op niets zijn uitgelopen. Niet voor niets was zijn naamspreuk "Het kan verkeeren". Nog kort voor zijn dood schrijft hij een brief aan de enige vrouw uit zijn leven die we bij name kennen, Magdalena Stockmans, waarin hij haar uit de armen van een andere minnaar tracht te houden.

We beschikken over te weinig biografische gegevens om Bredero definitief als een losbol te karakteriseren. Zijn literaire werk bevat bovendien een aanwijzing van het tegendeel. Het slot van het *Groot Lied-Boeck* wordt gevormd door een reeks geestelijke ('aendachtige') liederen, die van een heel persoonlijk geloofsleven getuigen. De meeste van deze liederen gaan op dezelfde - wereldlijke - melodieën als die uit andere delen van het liedboek, maar er zijn er ook enkele op de psalmmelodieën die in de gereformeerde kerken gezongen werden, die waar Huygens zo'n hekel aan had...

*Camerata Trajectina tijdens de muziektheaterproductie: 'Bredero, Amsteldammer'
in het Odeon Theater te Amsterdam met v.l.n.r.*

*Saskia Coolen, Louis Grijp, Erik Beijer,
Matthy Soethoudt en Sjabbe van Selfhout*

Met dit dubbelportret van Bredero en Huygens hebben we twee uitersten van de Nederlandse lied- en zangcultuur uit de Gouden Eeuw belicht. Aan de ene kant de zowel poëtisch als muzikaal begaafde Huygens, die in muzikaal opzicht zijn vaderland - waarvan hij overigens veel hield - verloochende en zijn enige muziekpublicatie in Frankrijk liet verzorgen, voorzover bekend geen woord

Nederlands op muziek zette en alleen voor zijn vrouw een paar liedjes op bestaande wijzen dichtte. Aan de andere kant de volksjongen Bredero, voor wie zulke liederen het enige voor hem bereikbare muzikale medium vormden, een medium waaraan hij verslingerd was en waaraan hij een eigen dimensie toevoegde.

© 1992, Louis Peter Grijp

Het van oorsprong Utrechtse muziekgezelschap Camerata Trajectina is niet meer weg te denken uit het Nederlandse muziekleven. Als geen ander heeft Camerata Trajectina zich toegelegd op de Nederlandse muziek van de 16e en 17e eeuw, in het bijzonder het liedrepertoire. Daarbij toont het ensemble steeds een opvallende creativiteit waar het gaat om arrangeerkunst en een beeldende presentatie.

De produkties zijn veelal thematisch opgezet: 'Politieke muziek uit de tachtigjarige oorlog' (1979), 'Oren aan Hooft' (1981), emblemata ('Sinnepoppen', 1981), liederen van ketters en papen ('De Hoer van Babylon', 1983), 'Willem van Oranje' (1984), 'Bredero Amsteldammer' (1985), 'Pseaumes de David' (Sweelinck, 1986), 'De muzikale wereld van Constantijn Huygens' (1987), 'De honingvloeiende poët' (Vondel, 1988), 'Dodendans' (1989), 'Liederen van Coornhert' (1990), 'Middel nederlandse Balladen' (1991), enzovoorts.

Met deze programmakeuze is Camerata Trajectina een geziene gast geweest op Nationale Herdenkingen van politieke gebeurtenissen en personen (Unie van Utrecht, Willem van Oranje) en dichters (Bredero, Huygens, Coornhert). Naast de talloze concerten in Nederland en Vlaanderen is het ensemble regelmatig elders in Europa en eveneens veelvuldig in de Verenigde Staten te beluisteren.

Rond een vaste kern, bestaande uit Saskia Coolen, Erik Beijer en Louis Peter Grijp, wordt per project een aantal (vocale) specialisten uitgenodigd. Deze CD vormt de weer-slag van twee projecten: 'Bredero Amsteldammer' met de zangers Matthy Soethoudt en Sjabbe van Selfhout; en 'de muzikale wereld van Constantijn Huygens' met de zangers Barbara Borden en Nico van der Meel en de clavecinist Pieter Dirksen.

[1] ERRAVI, DOMINE
Psalm 118/119, vers 176

Erravi, Domine, sicut ovis quae periit
Quaere servum tuum, quia mandata tua non
sum oblitus.

[2] DOMINE NE IN FURORE
Psalm 6

Domine ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripas me.
Miserere mei Domine quoniam infirmus sum,
sana me Domine quoniam conturbata sunt
ossa mea.
Et anima mea turbata est valdè,
sed tu Domine usquequòd?

[3] MEMOR FUI
Psalm 142/143, verzen 5-7

Memor fui dierum antiquorum
meditatus sum in omnibus operibus tuis,
in factis manuum tuarum meditabar.
Expandi manus meas ad te:
Anima mea sicut terra sine aqua tibi,
velociter exaudi me Domine,
defecit spiritus meus.

[4] ALLEMANDE

[5] TE VOILA DONC, BEL OEIL

Onder de Franse handschriften van Huygens is in 1987 een lied aangetroffen, waarvan Huygens niet alleen de tekst, maar vermoedelijk ook de muziek heeft geschreven. Hij voorzag de melodie van een begeleiding in luittabulatuur. Hij schreef het lied in 1619 ter ere van het afscheid van Magdalena van Egmont, Prinses van Chimay. Zij was juist hersteld van een ziekte en ging nu Den Haag verlaten. Huygens speelt met de paradox dat de genezing niet alleen vreugde veroorzaakte,

| Ik heb gedwaald, Here, als een verloren
schaap, zoek uw knecht, want uw geboden
vergeet ik niet.

| O Here, straf mij niet in uw toorn,
en kastijd mij niet in uw grimmigheid.
Wees mij genadig, Here, want ik kwijn weg;
genees mij Here, want mijn gebeente is ver-
schrikt.
Ja, mijn ziel is ten zeerste verschrikt,
en Gij, Here, hoe lang nog?

| Ik gedenk aan de dagen van ouds,
ik overpeins al uw daden,
ik overdenk de werken uwer handen.
Ik strek mijn handen tot U uit,
mijn ziel smacht naar U als een dorstig land.
Antwoord mij haastelijk, Here,
mijn geest bezwijkt.

maar ook leed, omdat daardoor haar vertrek mogelijk was geworden.

La Bergerie de La Haye a Madame la Princesse de Chimay, sur sa convalescence et depart. Entree de Ballet.

Te voila donc, bel oeil, au dessus du malheur
Comme l'astre vainqueur
D'un nuage escarte:
Car que pourroient les dieux sur la Divinite?

Peusses tu nous laisser à mesure contents
De tes contentements;
Et qu'au bout de tes pleurs
L'envie du Destin n'entamast nos douleurs!

De veoir guarison nos forests et nos champs
En vont retentissants
Bien-venu soit le jour
Qui te rend a ton ame et ton ame à l'Amour.

Mais de veoir ton depart il n'est bois ni rocher
Qui n'en vienne à pleurer,
Et semble en te perdant
Que nous ne voyons point Midi qu'en occident.

Adorable Soleil, au moins si tu ne luis
Qu'au point que tu nous fuis,
Ton auguste retour au point de l'Orient.

6 QUE FERONS-NOUS?

Lied van een wanhopige minnaar, die troost zoekt in het bos. De tekst schreef Huygens in 1640, de muziek verscheen in de Pathodia.

Que ferons-nous, mon pauvre coeur?

De Haagse herders aan Mevrouw de Prinses van Chimay, op haar beterschap en vertrek. Entrée de Ballet.

Daar ben je dan, schoon oog, de narigheid te boven, zoals een hemellichaam een wolk terzijde schuift; Want wat vermogen de mindere goden boven de Godheid?

Kon je ons maar even blij om jouw geluk achterlaten als dat jezelf bent, en laat het afgunstige Lot ons geen verdriet brengen nu er een eind aan jouw tranen is gekomen.

Onze bossen en velden juichen omdat ze je genezen zien;
Welkom deze dag die jou aan je ziel teruggeeft en je ziel aan de Liefde.

Maar er is bos noch rots die niet begint te wenen als ze je zien vertrekken; En doordat we je verliezen lijken we het Zuiden alleen nog maar in het Westen te zien (de zon alleen nog maar te zien ondergaan).

Aanbiddelijke Zon, als je alleen schijnt wanneer je ons verlaat, beloof ons dan tenminste bij je vertrek schitterend naar het Oosten terug te keren.

Wat moeten we, mijn arme hart?

A qui s'en faut-il prendre?
Cloris est sourde à la fureur des cris
que sans crier elle souloit entendre.
Ne parlons plus qu'au silence des bois;
Au moins, forest, quoy que tu sois
comme Cloris, sourde, muette et belle,
tu ne fuis pas comme elle.

7 VOUS ME L'AVIEZ BIEN DIT

Vous me l'aviez bien dit, visions inquietes,
Confuses veritez,
Que deux Astres benins devenoient deux
cometes,
Et presagoient la fin de mes prosperitez:

Elle se mescognoist la farouche, la fiere,
La perfide beauté,
Destournez vous mes yeux, n'adorons plus la
pierre
Insensible à mes cris comme à ma loyauté.

O esperances vaines!
Si Nature n'a plus de loy,
Ne revenez vous pas fleuves à vos fontaines,
Amelite a manqué de foi.

8 COURANTE (Nicolas Hotman)

9 QUEL NEO tekst: Giambattista Marino

Quel neo quel vago neo
Che fà d'aurate fila ombra vezzosa
alla guancia amorosa
un boschetto è d'amore.
Ah! fuggi incauto core
Se pur coglier vi brami ò giglio o rosa

Wie kunnen we hier op aanspreken?
Cloris is doof voor mijn hartstochtelijke kreten
die ze steeds onbewogen heeft aangehoord.
Laten we alleen nog spreken in het stille bos;
Al ben je, bos, even doof
als Cloris, en stom en mooi,
jij vlucht tenminste niet, en zij wel.

Jullie hebben me het juist voorspeld, angstige
visioenen, verwarde waarheden, dat twee
goedgunstige hemellichamen twee kometen
zouden worden en het einde van mijn welva-
ren zouden betekenen.

Zij wil mij niet kennen, de wrede, trotse,
verraderlijke schoonheid. Wendt jullie af, mijn
ogen, laten we ophouden deze rots te aanbid-
den, die voor mijn kreten noch voor mijn
trouw gevoelig is.

O vergeefse hoop! Als de Natuur geen wetten
meer gehoorzaamt, waarom, rivieren, stromen
jullie dan niet terug naar je bronnen?
Amelite is tekort geschoten in trouw.

Die lieflijke moedervlek, die ik met haar
gouden draad mijn liefs wangen zie beschadu-
wen, is een liefdesbosje.
Ach! Ontvlucht het, onvoorzichtig hartje!
Als je er een lelie of een roos wilt plukken,
dan zit daar de wrede (Cupido) verborgen om

Ivi il crudel si cela ivi sol tende
le reti e l'arco e l'alme impiaga è prende.

[10] GIA TI CHIESI

Già ti chiesi un sospir
mà me ne pento
Che su'l vento fatale
Amor battendo l'ale,
Crescerebbe col fuoco il mal che sento.
Hor del acqua ti chiedo à tanto ardore
Deh, se ti move il core
Del grave incendio mio troppo tormento,
Una lagrima Filli e sarà spento.

SERENATA en RIPOSTA

Serenade van Amintas en het antwoord van zijn geliefde, Phyllis, uit het raam. De minnaar beklagt zich, dat het meisje in diepe slaap verkeert en geen oor heeft voor zijn ontboezemingen. Het tegendeel blijkt echter waar en een scheldkanonnade is zijn deel. Maar dan fluistert Phyllis dat ze wel degelijk van hem houdt, alleen mag de familie dat niet weten.

[11] SERENATA

A dispetto de' venti,
di tuono e di baleno
Sto sfogando i tormenti
Che mi stracciano il seno.
Ma tu dormi e non odi
Se forse non consenti
alle tue lodi
Ahi cruda Filli non senti
i miei lamenti.

[12] RIPOSTA DALLA FINESTRA

Che rumore
Sento fuore?

met pijn en boog je ziel te raken.

Eens vroeg ik je een zucht,
maar het berouwt me
dat onder die fatale wind
de Liefde, slaande met zijn vleugels,
mèt het vuur de pijn vermeerderd die ik voel.
Nu vraag ik je water voor die grote gloed.
Ach! Mocht de al te hevige kwelling
van die vreselijke brand je hart vermurwen:
één traan, Phyllis, en het vuur is gedooft.

Ondanks de wind,
de donder en de bliksem,
geef ik hier uiting aan mijn kwellingen
die mijn gemoed verscheuren.
Maar jij... je slaapt en je hoort niets.
Als je van mijn lofprijzingen
niet wilt weten,
o wrede Phyllis,
dan hoef je ook mijn klachten niet te horen.

ANTWOORD UIT HET VENSTER

Wat voor herrie
hoor ik buiten?

Hora sì,
pazzarello,
Sei tu quello
Che m'uccidi
Co'tuoi stridi
Notte e di?
Non t'offenda,
caro Aminta,
Voce spinta
D'ira finta
Tra parenti
Troppo attenti
Notte e di:
Che nel seno
il più sovente
Dolcemente
Sospirando
Ragionando
Vò così:
Caro Aminta,
fosti qui!

[13] FANTASIA (Pieter de Voys)

[14] 'T KAN MIJN SCHIP NIET QUALIK GAEN

Constantijn Huygens heeft zich veel moeite moeten getroosten om Suzanna van Baerle te veroveren. Velen, onder wie zijn eigen broer Maurits en Pieter Cornelisz. Hooft, hadden vergeefs naar haar hand gedongen. De vrijage was voor Constantijn geen vrolijke tijd. 'Al mijn aanzicht was een plas', aldus onderstaand lied. Als Suzanna hem dan eindelijk het jawoord geeft, verkeert Constantijn in de zevende hemel: hij heeft nu zijn 'Sterre' gekregen. In dit lied geeft hij uiting aan zijn gevoelens op de melodie van een Franse air de cour. Zijn Sterre staat nu in het oosten; dit is nog maar het begin. Wat zal ze een warmte uitstralen als ze nog verder is gerezen!

Lied
Wijze: le remontraij l'autre jour.

'T kan mijn Schip niet qualik gaen,

Wat, idioot,
ben jij het
die mij treitert
met z'n gekrijs,
dag en nacht?
Laat je niet kwetsen,
lieve Amintas,
door mijn stem,
gedreven door woede
die ik alleen maar veins
te midden van mijn
al te bezorgde ouders,
dag en nacht;
mijn stem,
die van binnen
alsmaar
zachtjes
zuchtend
spreekt:
Lieve Amintas,
was je maar hier!

Met mijn schip kan niets meer fout gaan,

'Ksie mijn Sterr in t'Oosten staen,
Mijn Morgensterre;
Stiermann houw vrij Oostwaerd aen,
Het land en is niet verre.

'T Oosten daer de Sonn ontslaept,
Daer Aurora haer perlen raept,
Het helder Oosten,
Hebb ick 't lang vergeefs begaept
Belooft mij nu te troosten.

All mijn aensicht was een plass,
Nu is 't drooger dan 't oyt was,
Met bey' sijn' kranen.
Wat zijn droppelen van gras
Bij sulcken Zee van tranen?

Sulcken Zee heeft Sterr gedroogt,
En mij maer van verr beooght,
Verr uyt den Oosten,
Komt sij eens ter Middagh-hooght
Denckt hoese mij sal troosten.

Stercke Sterr, staet verder af,
Uw, medoogen valt te straff,
'T is niet te lijden
Dat die mij het leven gaf
Het leven sou besnijden.

Maer besnijdt mij 'tlevn vrij
Stercke Sterr staet neven mij,
Verlies ick 'tlevn
Sulcken levend licht als ghij
Sal licht nieu leven geven.

Vier. en meer als menschen-pijn
Sullen all mijn wenschen sijn
In uwe handen

want ik zie mijn ster in het Oosten staan,
mijn morgenster.
Stuurman, houd goed oostwaarts aan.
Het land is niet ver meer.

Het Oosten, waar de zon ontwaakt,
waar Aurora haar parels opdraapt,
het heldere oosten,
al heb ik er lang vergeefs naar gekeken
het belooft mij nu te troosten.

Mijn gezicht was één plas.
Nu is het droger dan het ooit was,
met allebei zijn kranen (ogen).
Wat zijn dauwdruppels
vergeleken bij zo'n zee van tranen?

Zo'n zee heeft Sterre droog gemaakt
door slechts van verre naar mij te kijken,
ver uit het oosten.
Als zij eenmaal de middaghoogte heeft be-
reikt, bedenk hoe ze me dan zal troosten.

Sterke Sterre, ga wat verder af staan,
want je mededogen is me te hevig:
ik kan het niet verdragen
dat degenen die mij het leven schonk
mij het weer zou afnemen.

Maar neem mij mijn leven maar af;
Sterke Sterre staat aan mijn zijde.
Als ik het leven zou verliezen,
dan zal zo'n levend licht als jij
mij nieuw leven geven.

Vuur en bovenmenselijke pijn
zullen al mijn wenschen zijn
in uw handen.

Sterre brengt uw vier bij 'tmijn
Het sal te heeter branden.

[15] HOE IS 'TBELOVEN

In 1634 vertoeft Huygens in het gevolg van Frederik Henderik in de garnizoensplaats Nijmegen. Suzanna, inmiddels zijn vrouw, heeft beloofd hem op te zoeken, maar om de een of andere reden komt dat er niet van. Huygens hunkert ernaar zijn Sterre weer te zien.

Lied
Wijze: Luz de mi alma

Hoe is 'tbeloven
Van ons vergaren
Soo haest verstoven
Met wind en baren?
Aij eighen Sterre
Die mij van soo verre
Ziet en niet en siet,
Aij Sterre waerom en verschijnt ghij niet?

Het soet verbeiden
Van uw genaken
Kost mij het scheiden
Min bitter maken:
Maer stoute Sterre
Die u doe soo verre
Van ontrouw geliet,
Ontrouwe Sterre, ghij en meenden t'niet.

Soeck ick in 'thooghe
Van 's hemels ronden,
Strax seght mijn ooghe
Ghij zijt gevonden:
Maer schoonste Sterre
Die ick van soo verre
Sonn en Maen benij,

Sterre, breng jouw vuur bij het mijne,
dan zal het des te heter branden.

Hoe kan het dat de belofte
om samen te komen
zo snel is verdwenen,
samen met de wind en de zee?
Ai, mijn eigen Ster,
die mij van zo ver
ziedt [=kooft], en tegelijk niet ziet.
Ai Ster, waarom verschijn je niet?

Het zoete wachten
op je komst
kon mij het gescheiden-zijn
niet verzachten.
Maar, ondeugende Ster,
die toen allesbehalve
ontrouw leek,
ontrouwe Ster, je meende het toen niet.

Als ik in de hoogte
van de hemel zoek,
dan zegt mijn oog me
dat ik je gevonden heb.
Maar, schoonste Ster,
die ik van verre
de zon en de maan benijd,

Maer, Sterre, daer en isser gheen als ghij.

Gaen ick beneden
Langs 'taerdrijck werren,
Strax seght de Reden
Daer staen geen' Sterren:
Ey aerdsche Sterre,
Die ick eens soo verre
Van den Hemel koos,
Komt, Sterr' en maeckt de reden redenloos.

16 PASSAMEZZO MODERNO
(Jacob van Eyck)

17 ARENT PIETER GYSEN

In dit lied bezingt Bredero een boerenpartij in het dorpje Vinkeveen, gezien met de afkeurende ogen van een stedeling. De hoofdpersoon, Arent Pieter Gysen, heeft zich volgens de nieuwe stadse mode gekleed in een donker pak; de andere boeren gaan nog in hun ouderwetse, kakelbonte klederdracht. Aanleiding tot het festijn vormt het ganstrekken, waarbij een gans aan een touw werd gehangen en de deelnemers, te paard of staande op een wagen of in een wankel bootje, de kop van het arme dier moesten zien af te rukken.

Tijdens de bijbehorende feesten wordt er gedronken, gedobbeld, gevreeën en tenslotte gevochten. Arent Pieter trekt het eerste mes.... Tegen de tijd dat de zanger besluit een veilig heenkomen te zoeken, valt er één dode te betreuren.

Boeren Geselschap

Stemme: 't Waren twee gebroeders stout,

Arent Pieter Gysen, met Mieuwes, Jaap, en Leen,
En Klaasjen, en Kloentjen, die trocken
'samen heen,
Na 't Dorp van Vinkeveen:
Wangt ouwe Frangs, die gaf sen Gangs,
Die worden of ereen.

Arent Pieter Gysen die was so reyn int bruyen,

Maar, Ster, er is daarboven geen ster als jij.

Als ik naar beneden ga,
langs het aardrijk dwalen,
dan zegt de Reden meteen:
Hier staan geen sterren.
Ei, aardse Ster,
die ik eens van zo ver
uit de hemel koos,
Kom, Ster, en maak de Reden sprakeloos.

Arend Pieter Gysen, met Meeuwis, Jaap en Leen,
en Klaasje en Kloentje, die gingen gezamen-
lijk
naar het dorp Vinkeveen, want Oude Frans,
die stelde zijn gans
beschikbaar om af te rijden.

Arent Pieter Gysen, die zag er goed uit in

Sen hoedt met bloem fluwiel die sat hem vry
wat kuyn,
Wat scheefjes en wat schuyn,
Soo datse bloot, ter nauwer noot
Stongt hallif op sen kruyn.

Maar Mieuwes, en Leentjen, en Jaapje, Klaas
en Kloen
Die waren e kliekt noch op het ouwt fitsoen,
In 't root, in 't wit, in 't groen,
In 't grijs, in 't graeuw, in 't paers, in 't
blauw,
Gelijck de Huysluy doen.

Als nou dit vollickje te Vinckeven anquam,
Daer vondese Keesjen, en Teunis, en Jan
Schram,
En Dirck van Diemerdam,
Mit Symen Slood, en Jan de Doot,
Met Tijs, en Barent Bam.

De Meysjes vande Vecht, en vande Vincke-
buurt
Die hadden heur tuychje te wongderlijck
eschuurt,
O se waren so eguurt,
Maer denckt iens Fy
had lange Sy
Heur Onger-riem ehurt.

Sy gingen in 't selschip: daar worden so
erschrangst
Gedroncken, gesongen, gedreumelt en ge-
dangst,
Gedobbelt en gekangst,
Men riep om wijn, het most soo sijn,
Elk Boerman was en Langst.

zijn donkere pak.
Zijn hoed van gebloemd fluweel stond zwierig,
en een beetje scheef,
zodat-ie een maar heel klein beetje
half op zijn hoofd stond.

Maar Meeuwis, Leentje, Jaapje, Klaas en
Kloen
waren op de ouderwetse manier gekleed:
in het rood, in het wit, in het groen,
in het grijs, in het paars, in het
blauw,
zoals de boeren dat gewend zijn.

Toen dit groepje in Vinckeven aankwam
vonden ze daar Keesje en Teunis en Jan
Schram,
en Dirk van Diemerdam
met Symen Slood en Jan de Dood,
met Thijs en Barend Bam.

De meisjes uit de buurt van de Vecht en van
Vinckeven,
die hadden hun gereedschapjes prachtig
opgepoetst.
O, ze waren zo opgepronkt!
En, moet je weten, Fij
had de ceintuur
van Lange Sij geleend.

Zij voegden zich bij het gezelschap. Er werd
goed gegeten,
gedronken, gezongen, gestampt en ge-
danst,
gedobbeld en gegokt.
Men riep om wijn, die moest er zijn.
Elke boer voelde zich een hele meneer.

Maer Miewes en Trijntje, die soete slechte
sloy
Die liepen met menkander uytten huys in 't
Hoy,
Met sulck geflickefloy,
En suck gewroet, och 't was soo soet,
Mijn docht het was soo moy.

Aelwerige Arent, die trock het ierste mes,
Tuege Piete Kranck-hoofst, en Korzelige Kes,
Maar Brangt van Kaallenes,
Die nam een greep, hy kreegh een keep,
Mit noch een boer vijf ses.

De Meysjes die liepen, en lieten dat geschil,
Kannen noch kandelaers, noch niet en stonger
stil:
Maer Kloens die stack, en hil
Soo dapper uyt, dat een Veen-puyt
Daer doot ter aerden vil.

Symen nam de rooster, de beusem, en de
tangh
En wurrepse Ebbert, en Krelis vuer de wangh,
Het goetjen gingh sen gangh
Het sy deur 't glas, of waer 't dan was,
Mijn blyven was niet langh.

Ghy Heeren, ghy Burgers, vroom en welge-
moet,
Mydt der Boeren Feesten, sy zijn selden soo
soet
Of't kost yemant zijn bloet,
En drinckt met mijn, een roemer Wijn,
Dat is jou wel so goet.

Maar Meeuwis en Trijntje, dat lieve, simpele
sloofje,
die gingen samen het huis uit en het
hooi in
en ze liefskoosden
en betastten elkaar - o wat lief -
ik vond het zo schattig.

Kwaaije Arent was de eerste die een mes
trok: tegen Piet Krankhoofd en Korzelige Kes,
maar Brand van Kalenes pakte een mestvork.
Hij en nog zo'n vijf, zes andere boeren
kregen een jaap.

De meisjes liepen weg van de kloppartij.
Kannen, kandelaars, niets stond er meer
stil.
Maar Kloens die stak zo heftig
dat een boerenkinkel
dood op de grond viel.

Symen nam het rooster, de bezem en de
tang
en gooide ze Ebbert en Krelis in het gezicht.
Ze gingen maar door en vlogen
door het glas, of waardoor dan ook.
Ik maakte dat ik wegwam.

Gij heren, brave burgers, vroom en welge-
moed
Blijf weg bij boerenfeesten, zij zijn maar
zelden leuk
Meestal kost het iemands bloed.
En drink met mij een beker wijn,
dat bekomt u beter.

18 NU DOBBERT MYN LIEFJE OP DE REE

Een lied van een jonge vrouw wier geliefde op zee is. In gedachten vaart ze met hem mee. Ze bedenkt allerlei manieren om met haar geliefde in contact te komen. Kon ze maar naar hem toe vliegen, zoals Daedalus. Of had ze maar een even luide en vérdragende stem als Stentor, zodat ze met haar lief kon praten. Dan wordt ze ongerust. Kon ze de winden maar beteugelen, zoals de tovenares Medea. Laat het haar geliefde niet vergaan als koning Ceyx, die op reis naar het orakel schipbreuk leed en verdrong. Zijn jonge vrouw Alcyone zag het in haar droom gebeuren.

Amoureuus-Liedtjen.

Op de Voys: Phebus die is lang over die Zee

Nu dobbert myn Liefje op de ree
Op de woelende springhende baaren
Vande wytluftighe groote Zee
Dien hy elacy! nu sal bewaren:
Vaart heen, vaart heen vaart voorde windt
En denckt altoos waar datje sint
Op haar die u bemindt.

Och had ick twee ooghen als de Son
Die de gantsche Werelt beschouwen
Of dat ickje troosje volghen con
Ick souw u steeds gheselschap houwen:
Maar of't lichamelijck niet gheschiet
Vermits de eerbaarheid 'tmijn verbiedt
Mijn Ziel en latet niet.

En al mis ick Dedalus kunst
Die door de Lucht syn Lief con draghen
Ick sal u gheleyden: met mijn gunst
Mijn waarste Lief, mijn wel behaghen
Waar ick ontslaghen vant lodsich vleys
Myn Geest trock met u op de reys
Nu doetet mijn ghepeyns.

Waar ick versien met Stentors stem,
Ick souw ghedurich met u sprecken

Nu dobbert mijn liefje op de rede,
op de woelende golven
van de weidse, grote zee,
waarop hij helaas, nu zal verblijven:
Vaar weg, vaar weg, vaar voor de wind
en denk steeds, waar je ook bent
aan haar, die van je houdt.

Ach, had ik twee ogen, zoals de zon,
die de hele wereld konden bekijken,
of als ik jou, liefje, volgen kon,
dan zou ik je steeds gezelschap houden.
Maar als dat lichamelijk niet gebeurt,
omdat de eerbaarheid mij dat verbiedt,
dan doet mijn ziel het wel.

En al kan ik niet, zoals Daedalus,
door de lucht mijn geliefde dragen,
toch zal ik je begeiden, met mijn liefde,
mijn liefste lief, mijn welbehagen.
Als ik zou zijn verlost van het trage vlees
dan zou mijn geest met u meegaan op reis;
maar nu doen alleen mijn gedachten dat.

Als ik Stentors stem zou bezitten,
dan zou ik steeds met je praten,

Maar laas! mijn keeltjen te cleen by hem
Kan door de Wolcken soo niet breecken
Dan doch al vaardy noch eens soo vart
Ick sal nochtans in druck en smart
U spreekken met mijn hart.

Had ick Medeas Tovercracht
Ick sou Aeolus in syn Klippen
Bekollen met syn volle macht
Dat niet een wintje hem sou ontslippen
Of borster een stoocker uyt syn sack
Die sou ick in u seylen strack
Gaan stuurén met ghemack.

De winden 'twater en de vloet
Hippelende Starren en vaste Polen
Die worden nu mijn hoochste goet
Mijn lief, mijn licht, mijn leven bevolen
O goedertieren Gode vermaart
O regheerders van Hemel en aart
Mijn waarde Ceyx bewaart.

Alcyone u lieve Bruyt die schreyt
t'Hart wil heur van droefheyt scheuren
Om dattet dus buldert, stormt, en wayt
Doet u Tortelduyfje niet dan treuren
O Ceyx! o Ceyx! waardighen Man!
Wat hartseer gaat u Vrutjen an,
Die van u niet syn en can.

Nu dobbert mijn Liefje op de ree
Op de woelende springhende baaren
Vande wytluchtighe groote Zee
Die hy Elacy! nu sal bewaaren
Vaart heen! vaart heene! vaart voorde wint
Maar denckt altoos waar datje bint
Om haar die u bemindt.

maar helaas, mijn veel kleiner stemmetje
kan niet door de wolken heenkomen.
Maar al vaart hij dubbel zo ver weg,
toch zal ik in mijn verdriet
met je spreken in mijn hart.

Als ik de toverkracht van Medea zou hebben,
dan zou ik Aeolus in zijn rotsen
beheksen in zijn volle macht,
zodat geen windje hem zou ontsnappen;
en mocht er een bries uit zijn zak ontsnappen,
die zou ik dan gemakkelijk
in je strakke zeilen sturen.

De winden, het water, de vloed,
dansende sterren en vaste polen,
daaraan wordt nu mijn hoogste goed,
mijn lief, mijn licht, mijn leven, toevertrouwd.
O goedertieren Goden,
O regeerders van hemel en aarde,
bescherm mijn goede Ceyx.

Alcyone, je liefhebbende bruid, huilt;
haar hart scheurt van droefheid.
Omdat het zo buldert, stormt en waait
doet je tortelduifje niets anders dan treuren.
O Ceyx! O Ceyx! o waarde man!
Wat een droefheid lijdt je vrouwtje
dat niet van je gescheiden kan zijn.

Nu dobbert mijn liefje op de rede,
op de woelende golven
van de weidse, grote zee,
waarop hij, helaas, nu zal verblijven:
Vaar weg, vaar weg, vaar voor de wind
en denk steeds, waar je ook bent
aan haar, die van je houdt.

[19] ONDER DE LINDE GROEN
(Jan Pietersz. Sweelinck)

[20] FYTJE FLORIS MYN SPEULMEYSJE

Een boertige dialoog in dialect tussen Jaapje en Fietje, twee vriendinnen die op dezelfde man verliefd zijn: Michiel. Ze ontdekken dit van elkaar tijdens een picnic even buiten de stad. Michiel blijkt ze dan alletwee belofte te hebben gedaan; hij wil beide dames aan het lijntje houden. Jaapje en Fietje besluiten kruis of munt te gooien. Fietje wint, maar veel plezier zal ze er niet aan beleven: ze moet voor Michiel de kost verdienen op een - en hier is Bredero's tekst wat dubbelzinnig - vermoedelijk niet al te nette manier.

Twee-spraecck tusschen Iaep Ians ende Fijtje
Floris

Stem: Banghe suchjes gaet nu spelen

- I. Fytje Floris myn speulmeysje
Wilje me na buyten gaen?
Kom myn beckje nog ien reysje,
'k Selje dan wat nieus verslaen.
- F. Sus Jaep Jans, ay! swijcht stil,
Hoe gaeren sinje op ten tril.
- I. Fijtje! wille wy gaen varen
Miet ien schuytje na 't swart huys?
Ick mach chien broot voor vrienden spa-
ren,
'k Heb noch moye negen duys
Mit ien blanckje van mijn Oom,
Heer! ick eet so garen Room.
- F. Jaepje meuchje wel suycker-peeren?
'k Hebse in mijn lincker-manckt:
Get, hoe wille wy bancketeren!
Gaeuwe sitten op die kanckt,
't Is hier soo ondiefte moy:
Maer! hoe soetjes ruyckt dat hoy!
- I. Fijtje! gaeje daer so leggen
In dat natte lange gras?

- J. Fytje Floris, mijn vriendinnetje,
ga je mee de stad uit?
Kom meid, nog één keer,
Dan zal ik je wat nieuws vertellen.
- F. Stil, Jaep Jans, houd je mond!
Wat ben je toch graag op stap!
- J. Fytje, zullen we gaan varen
met een bootje naar het Zwarte Huis?
Ik ben niet zuinig als het mijn vrienden
betreft.
Ik heb nog lekker negen duiten
en een blankje [zes duiten] van mijn oom.
O, ik vind room toch zo lekker!
- F. Jaapje, je lust toch wel suikerperen?
Ik heb ze in mijn boodschappenmand.
Gut, wat zullen wij smullen!
Laten we op de kant gaan zitten.
Het is hier zo vreselijk mooi!
Maria! Wat ruikt dat hooi hier lekker!
- J. Fytje, ga je daar zo liggen
in het lange natte gras?

F. Jaepje, wil ick iou wat segghen,
'k Wouw Michieltje by ons was!
Noch die knecht die is soo groen:
'k Weet niet wat 'k hem wel sou doen.

I. Men souwer seper op verlieven.

F. 't Is de warret: Maar neen kijns,
Ick heb veer de outste brieven:
Wangt Michieltje is goet mijns,
Ja so seer, ick weet niet hoe,
Dat's alliens, as daer en toe.
Michieltje wouwe lestent trouwen
Met ien veter, in hy sprack:
'k Selje koopen ien nuwe Bouwen
Mit ien schorthaeck, en ien Jack:
Wilje, seyde hy, 't is edaen?
En ick nam 't op mijn beraen.

I. Hoort iens, Fijtje, songer iocken:
Michieltje boodme flus noch trouw
Hy swoerme by de groote Klocken,
Dat hy mijn toe-maken souw,
Voor ien Prins: en 'tis eschiet.
Het hy-me lief, of het hy niet?

F. Je selt hem by gort niet genieten,
Al waerje siet noch iens so fel.

I. Wel, laete wy-er om opschieten
Wie Michieltjen hebben sel,
Rae jy kruys, so ra ick munt:
Nou laet zien wat Godt mijn gunt.

Fijtjen hettet spul verloren,
Maar hy doeter wat hy wil:
Al het hy Jaepjen hooch ghesworen,
Daer is al wat aers in 't til.
Deynckt, of sy niet kloeckjes spint
Dat s'hem kost en bier-gelt win!

F. Jaapje, ik wou je wat zeggen:
Ik wou dat Michieltje bij ons was!
Die knaap is toch zo verliefd. Ik zou hem
wel ik weet niet wat willen doen!

J. Men zou zeker verliefd op hem worden.

F. Zo is het. Maar nee, meisje,
Ik heb verreweg de oudste rechten:
Want Michieltje is erg op mij gesteld,
Ja, zozeer, dat ik het niet zeggen kan,
Nou ja, dat doet er verder ook niet toe.
Michieltje wou laatst met me trouwen,
Onofficieel dan, en hij zei:
Ik zal een nieuwe rok voor je kopen
met een schorthaak en een jakje.
Wil je, zei hij, is het okee?
En ik nam het in overweging.

J. Hoor eens, Fytje, zonder gekheid,
Michieltje vroeg mij onlangs ten huwelijk.
Hij zwoer me, bij de grote klokken,
dat hij mij zou aankleden
als voor een vorst. En dat is gebeurd.
Houdt-ie dan van me of niet?

F. Verdorie, je krijgt hem niet,
zelfs al was je dubbel zo begerig!

J. Nou, laten we er om tossen
wie Michieltje krijgt.
Raad jij kruis, dan raad ik munt.
Nou, laat zien wat God mij geeft.

Fytje heeft het spelletje verloren.
Maar Michieltje doet waar hij zin in heeft.
Al heeft hij Jaapje plechtig trouw beloofd,
Hij heeft alweer een ander op het oog.
Denk eens hoe flink zij wel weet te naaien,
dat zij voor hem de kost en het drinkgeld
verdient!

[21] ALS DIRCKJE IN SYN KOORTSE LAGH

Het liefdesspel in medische termen verklaard. Dirkje en Liesbeth lijden aan een koorts die alsmaar toeneemt. Polsen kloppen, hart en longen hijgen. Tenslotte sterft Dirck in Liesbeths schoot een suikerige dood, waar ze zich, o verrassing, slap om lachen.

Koortsigh Lietje

Stemme: Onlangs vroeg in 't morgen-rood

Als Dirckje in syn Koortse lagh,
Die hem het bloed besmette,
Met een brandende hette:
Hy sloech sijn ooghjens op, en sach
Dat sijn lieve Lijsbette,
De selve sieckte lette
Doen heeft hy gheseyt:
Mijn vriendeljkheyt,
Hoe deert myn u leyt!
Och sterft niet, maer beyt,
Want siet ick ben bereyt
Mijn ziel u by te setten.

De vlammen steghen an sijn hart,
Sijn tongh hield op van klaghen:
Sijn pols begon te jaghen:
Het scheen dat hy veel styver smart,
Ja doodelijcker plaghen
Om harent wil moest draghen,
Dan doch niet temin,
So nam hy noch in
Sijn soete vriendin,
En sieckts-ghesellin
Met siel en met sin,
Een wonder welbehaghen.

Sy sloot haer ooghjens hallif toe,
Als hy hem neder sprejde,
En totter doot bereyde:

Toen Dirkje in bed lag met koorts
die sijn bloed aantaste
met een brandende hitte,
toen sloeg hij sijn ogen op en zag
dat sijn lieve Lijsbet
aan dezelfde ziekte leed.
Toen zei hij:
Mijn liefje,
wat vind ik dat vervelend voor je!
Och, ga niet dood maar wacht,
Want kijk, ik ben bereid
mijn ziel aan jou te schenken.

De vlammen sloegen in sijn hart,
Zijn tong hield op met klaghen,
Zijn pols begon snel te kloppen.
Het leek dat hij veel meer pijn,
ja, doodssmart
om harentwille moest lijden.
Maar toch
schiep hij zeer veel behagen
in sijn zoete vriendin
en medezieke
met ziel en met zinnen.

Ze deed haar oogjes half dicht
toen hij ging liggen
en zich op de dood voorbereidde.

Sy sach wel an sijn lipjens doe
Hoe sijn ziel arrebeyde,
En al zyn kracht uytbreyde.
Sy riep doen so seer,
Met een stemmetje teer,
Mijn Enghel! mijn Eer!
Ick swijm, och mijn Heer,
En ick, seyd'hy weer,
Gae van mijn sieltje scheyden.

De woorden kleefden an de tongh,
Sy bleven legghen swoegen,
Met liefvelijck vernoeghen:
Haer Herten hijghde, en de Longh,
En dat in sulcker voegen,
Dat al de Aders sloeghen:
Die tuychden ter noot
Haer jammeren groot,
En quellighen snoot,
Hy sturf in haer schoot
Een suyckerighe doot,
Daer sy haer slap om loegen.

[22] SNACHTS RUSTEN MEEST DE DIEREN

Het is nacht. Ik zwerf over straat. Liefste, was ik maar bij je. Maar helaas, ze slaapt. Ze kan me niet eens horen. Kon ook ik maar slapen....

Liedeken

Op de wyse: Wellustige jongelingen, dat
eedele

Snachts rusten meest de dieren,
Oock menschen goet, en quaat,
En mijn Lief goedertieren
is in een stillen staat:

Ze zag toen wel aan sijn lipjes
hoe sijn ziel werkte
en al sijn kracht tot uitdrukking bracht.
Ze riep toen
met een teer stemmetje:
Mijn engel! mijn eer!
Ik bezwijk, o mijn Heer!
En ik, antwoordde hij,
ga scheiden van mijn zieltje.

De woorden kleefden aan sijn tong.
Zij bleven liggen zwoegen
met lieflijk genoeg.
Hun harten en hun longen hijgden
zozeer
dat hun aderen klopten.
Die lieten in die nood
hun vreselijke gejammer zien
en hun zware kwellingen.
Hij stierf in haar schoot
een suikerzoete dood
waar ze vreselijk om moesten lachen.

's Nachts slapen de meeste dieren
en ook de mensen, de goede zowel als de
slechte,
en mijn liefste slaapt ook.

Maer ick moet eensaam swieren,
En cruysen hier de straat.

Ick sie het swierich dryven,
Ick sie de claare Maan
Ick sie dat ick moet blyven
Alleen mistroostich staan,
Ach lief wilt my gheryven
Met troostelijck vermaan.

Ach Lely hoogh verheeven
Verheven in mijn sin,
Mijn hoope van mijn leven,
Ghewenste schoon Vriendin,
Wilt my u jonstich gheven
Een lieve weder min.

Met hoop en vrees bevanghen
Met een ghestaeghe strydt
Van sorghen en verlangen
Verwacht ick nu ter tijdt
Van u myn troost t'ontfangen
t'Woort, daar men lang om vrijt.

Myn vruchteloos verwachten
Myn commer niet en blust,
Sult ghy my heel verachten
Och voester van mijn lust
Maer siet ick onbedachte
Claagh nu, sy leyt en rust.

Och slaapt ghy myn behagen,
Dewyl ick doe myn clacht?
Wat baat my dan myn claagen
Nu ghy den dooven slacht
Ick salt gheduldich draagen,
Ick wensch u goede nacht.

Maar ik moet eenzaam zwerven
over straat.

Ik zie de wolken overdrijven.
Ik zie de heldere maan.
Ik zie dat ik alleen en
mistroostig moet blijven staan.
Ach liefje, help me
met een troostend woord.

Ach hoog verheven lелie,
verheven in mijn geest.
Hoop van mijn leven
was je maar mijn vriendin.
Beantwoord de liefde
van die je zo genegen is.

Bevangen met hoop en vrees,
met een voortdurende strijd
van bezorgd zijn en verlangen,
verwacht ik nu, mijn liefste,
het woord waar men lang om werft,
te ontvangen.

Mijn vruchteloos wachten
blust mijn verdriet niet.
Zal je mij helemaal versmaden,
o voedster van mijn lust?
Maar zie, ik, sufferd,
klaag nu; zij ligt en slaapt.

Och, slaap je, mijn liefste,
terwijl ik hier sta te klagen?
Wat schiet ik dan op met dat klagen,
wanneer jij als het ware doof bent.
Ik zal mijn lot geduldig dragen.
Ik wens je goede nacht.

Adieu Prinsesge jeughelijck
Mijn Vrou van mijn gemoet:
Adieu en droomt gheneueghelijck,
En slaapt gerust en soet:
Ach tis my soo onmeuchlijck,
Te rusten als ghy doet.

[23] WEET GHY MAACHDEN ARM EN RIJCK

Lied van een meisje dat verliefd is op een jongeman. De liefde is gelukkig wederzijds, maar in overeenstemming met de gedragscode van haar tijd laat ze hem van haar genegenheid niets merken. In het lied komen de twee elkaar tegen. Als het meisje ziet hoezeer haar minnaar lijdt onder haar geveinsde onverschilligheid, besluit ze hem haar liefde te bekennen.

Liedt

Stemme: O ghy Nimphe hooch vermaart

Weet ghy Maachden arm en rijck,
Hoe dat ick ben verliefd,
Op een Jonghelinck mijns gelijk,
En die my mint ontdieft
Tis sijn hart, een groote smart,
Als hy van myn sचेyden moet,
En een vreucht, voor ons jeucht
't Selschap valt ons beyde soet,
Siet wie daar ginder staat
Ist myn beminde? jaat,
Ay siet toch wat hy doet.

Siet sijn graasselijck wesen an,
Dat soo van schoonheyd blinkt,
Siet die uytghelesen man,
Hooft hoe sijn lietje klinkt,
Hooft hoe eel, dat sijn keel,
Draeyende beven kan,
Siet mijn lanst, hoe hy danst,
Siet hoe hy leven kan,
Siet nae sijn weelicheyd,

Adieu, jeugdig prinsesje,
Vrouw van mijn gemoed,
Adieu, en droom maar genoegelijck
en slaap gerust en lekker.
Ach, het is mij onmogelijck
te slapen zoals jij dat doet.

Weten jullie, meisjes, arm en rijck,
hoezeer ik verliefd ben
op een jongen van mijn eigen stand,
die mij vreselijck bemint.
Het is een grote smart voor zijn hart
als hij van mij moet scheiden,
en een vreugd voor onze jeugd is
ons samenzijn dat wij beiden heerlijk vinden.
Kijk eens wie daarginds staat!
Is het mijn beminde? Ja!
Ai, kijk eens wat hij doet.

Kijk eens naar zijn gracieuw gezicht
dat zo straalt van schoonheid.
Kijk eens naar die voortreffelijke kerel.
Hoor hoe zijn liedje klinkt.
Hoor hoe edel hij trillers kan zingen met zijn
keel.
Kijk eens hoe mijn jongen danst,
Kijk eens hoe hij zich weet te gedragen.
Kijk eens wat een stuk het is.

Siet dan sijn eelicheyt,
Die hy daer nemen can.

Och sijn hertjen en het mijn,
Komen wel over een,
Maar ick toon met myn aenschijn
Al of ick het niet en meen
Mijn begheer, ick ontheer,
Lacy door men veynsen, siet
Of dees helt my al quelt,
Hy can myn ghepeynsen niet,
Waer toe salt strecken nu
Al myn bedecken schu,
De wijlt my selfs verdriet.

Oprecht Prinsselijck ghemoet,
Dat meer van deuchden hout
Als van al het aertsche goet,
En kiest die eer voor 't gout
Siet mijn geest, mint en vreest,
U uyt goeder minnen weer
Ick maack noch, u Hertoch,
Van myn goet en sinnen Heer,
Wilt nu ghebieden maer,
U wensch sal schieden, vaar,
Myn roem, myn lust, myn eer.

[24] O GOD DIE DE GEDACHTEN

Een vroom lied, hier verkort, waarin de dichter berouw toont over de vele zonden waartoe zijn zinnelijkheid hem heeft verleid. De melodie is die van psalm 130: "Uit diepten van ellenden roep ik tot U, o Heer".

Geestigh Liedeken
Stemme: Wt den diepten, ô Heere!

O God die de gedachten
Der Menschen siet en leest!

Kijk eens naar de voornaamheid
die hij kan uitstralen.

Och, mijn hartje en het zijne
passen goed bij elkaar,
maar ik doe met mijn gezicht
net of ik het niet meen.
Ik krijg niet wat ik begeer,
helaas, door mijn geveins.
Kijk hoe deze held mij kwelt.
Hij kent mijn gedachten niet.
Waar is dat nu voor nodig,
al dit angstvallige verbergen
terwijl ik er onder lijd?

Beste prins,
die de deugd meer bemint
dan de aardse goederen,
en die de eer boven het goud verkiest,
kijk, mijn geest bemint en vreest
je met wederkerige liefde.
Ik maak je leidsman
van al wat ik heb en ben, Heer,
Zeg maar wat je van me wilt.
Je wens zal geschieden, mijn vriend,
mijn roem, mijn lust, mijn eer.

O God, die de gedachten
van de mensen kent,

Ghy weet wat sy betrachten
In 't midden van haer Geest,
Waer sy haer toe begeven,
Het sy tot goet of quaet,
In dit ellendigh leven,
Dat als een windt vergaet.

Ich heb door mijn misdaden,
En gruw'len onbepaelt,
In plaets van u genade,
U straf op mijn gehaelt.
Och ick en kan niet rusten,
Van eygen wil verwoet:
Want laes! mijn quade lusten
Die dryven my van 't goedt.

Doet doch soo groote dingen,
Aen my benaude Man,
Dat daer u kraeltjes singen,
In eeuwicheden van
U goetheyd en het wonder,
Dat niet kan zijn vol-eert,
Dat is dat ghy een Sonder
Soo saligh hebt bekeert.

U weet wat zij bedenken
diep in hun binnenste,
waarheen zij zich wenden,
tot het goede of het kwade
in dit ellendige leven
dat als wind vergaet.

Ik heb door mijn misdaden
en ontelbare gruwelen
in plaats van Uw genade
Uw straf verkregen.
Och, ik kan geen afstand nemen
van mijn eigen tomeloze wil,
want - helaas - mijn kwade lusten
drijven mij af van het goede.

Heer, doe zo iets geweldigs
voor mij, een benard man,
dat de engeltjes
in eeuwigheid
uw goedheid en het wonder bezingen,
dat men niet genoeg prijzen kan,
namelijk dat u een zondaar
zo zalig hebt bekeerd.

MUZIEK UIT DE GOUDEN EEUW

CONSTANTIJN HUYGENS (1596-1687)

[1]	Erravi Domine	1:42
[2]	Domine in furore	2:39
[3]	Memor fui	2:03
[4]	Allemande	3:03
[5]	Te voilà donc, bel oeil	3:23
[6]	Que ferons-nous	2:17
[7]	Vous me l'aviez bien dit	1:50

NICOLAS HOTMAN (? - 1663)

[8]	Courante	1:06

CONSTANTIJN HUYGENS (1596-1687)

[9]	Quel neo	1:
[10]	Già ti chiesi un sospir	1:13
[11]	Serenata	1:55
[12]	Riposta dalla finestra	1:00

PIETER DE VOYS (ca 1581-1643)

[13]	Fantasia	1:29

ANONIEM / teksten CONSTANTIJN HUYGENS

[14]	't Kan mijn schip niet qualik gaen	2:25
[15]	Hoe is 't beloven	2:20

JACOB VAN EYCK (ca 1589-1657) (arr. Camerata Trajectina)

[16]	Passamezzo moderno (Boffons)	2:23

ANONIEM / GERBRAND ADRIAENSZ. BREDERO (1585-1618)

[17]	Arent Pieter Gysen	3:41
[18]	Nu dobbert mijn Liefje op de ree	7:03

JAN PIETERSZOOM SWEELINCK (1562-1621)

(arr. Camerata Trajectina)

[19]	Onder de linde groen	5:03

ANONIEM / GERBRAND ADRIAENSZ. BREDERO (1585-1618)

[20]	Fytje Floris myn speulmeysje	2:53
[21]	Als Dirckje in syn Koortse lagh	3:34
[22]	Snacht rusten meest de dieren	3:37
[23]	Weet ghy Maachden arm en rijk	3:28
[24]	O God die de gedachten	2:56

CAMERATA TRAJECTINA

Productie: Klaas A. Posthuma

Opgenomen in Utrecht, 1/1986 en 7/1987

Totale speelduur 65:39

© & © 1992 Klaas Posthuma Productions v.o.f.

GLOBE is a registered trademark of
Klaas Posthuma Productions
Castricum / The Netherlands